

Ориентир на Духовността

Посоките на света като оригинерен източник на пространствено ориентиране в нашето съвремие се приемат за даденост. При наличието на безброй сателити в Земната орбита и система за глобално позициониране във всяка кола, телефон или ръчен часовник, посоките за загубили онзи сакрален смисъл за нас, такъв какъвто те са имали за хората в Древността. Днес устройствата за разпознаване на четирите посоки на света значително се различават от секстанта и октанта. Все повече съвременното позициониране е достъпно не само за ограничен кръг посветени в областта на астрономията и употребата на сложни инструменти, а за всеки, закупил си едно от безбройните устройство за комуникация със света.

Въпреки че сме в епохата на дигиталните технологии сред древните навигационни инструменти има един, който запазва водещата си роля, независимо от напредъка на електрониката и глобалното позициониране. Компасът е универсален инструмент за ориентиране, който дотолкова е повлиял на човешката цивилизация, че би било спорно дали цяла епоха в нея би се нарекла Период на Великите географски открития, ако той не е бил изобретен преди това.

Този градеж би бил чисто историографски и насочващ вашето внимание към изключителното значение на компаса в контекста на човешката цивилизация и лишен от масонско съдържание, ако случайно не бях забелязал, че в „Oxford advanced learner’s dictionary of current English“ срещу думата Компас са записани три значения, две от които пробудиха в мен масонско любопитство.

Първото значение е „Магнитно устройство с игла, което показва магнитния север“.

Второто значение е: В-образен инструмент в две рамена, съединени с панта/връзка, използван за чертане на кръгове, измерване на дистанция върху карта или диаграма.

Третото значение на думата е: предел, граница, обхват.

Четейки значенията на думата компас и осмисляйки ги през призмата на Масонския код, интерес правят първите две значения на думата - инструментът за ориентиране компас и второто значение на думата - пергел.

Замислих се дали езикът на Шекспир и Албърт Пайк е толкова беден, че да слага знак за омонично равенство между най-значимия инструмент за ориентиране и една от Великите светлини на Ложата или откривах поредната мистика, заключена в символното значение на превод от английски на една дума. От краткия ми масонски опит знам, че думата значи много. Тя заедно с ръкостискането и знакът са основни разпознавателни белези между масони. Но дори и предадена ритуално, думата само насочва към нейното истинско значение и ако искам да разбера истинския ѝ смисъл, трябва да положа усърден труд. Скромното в личен план откритие, което направих, ме накара да съсредоточа усилията си върху изследване на въпроса дали са случайни паралелите в значението на омонимите компас и пергел в английски език и ако да, какво е значението на тази връзка за Кралското изкуство.

Изследвайки значението на думата Компас и с оглед аудиторията, пред която изнасям настоящия градеж, основавам своите разсъждения върху три от функциите на Масонството, а именно мит, ритуал и символизъм. Правя тази предварителна уговорка за съдържанието на градежа ми, защото няма как да се установи дали масонският код е скрит в даден символ, ако той не се изследва чрез тези три функции на Занаята.

Митът разказва, че компасът е създаден някъде около 3 век пр.Хр. и че той е китайско изобретение от времето на династията Чин (221-206г. пр.Хр.) Друг мит предава, че китайски гадатели са използвали минерал от железен оксид, който сам

се е поставял в положение север-юг, за да предричат бъдещето, полагайки ги върху дъска.

Преди да продължа с митовете за откривателите на компаса е нужно да спомена, че феридите или магнитни оксиди са камъни, които привличат желязо и други метали. Това са естествени магнити и не са изобретения. Въпреки това устройствата, които ползваме с магнити, са изобретения.

Феритите за първи път са открити преди около хиляди години преди откриването на Компаса. Големи находища са открити в района на Магнисия в Мала Азия, като името на минерала от магнетит (Fe_3O_4).

На тези камъни приписвали различни свойствата на различни принципи - мъжки и женски. Мъжкият минерал има способността да привличат желязо (магнетит) от него произлиза модерният "магнит". А женският магнит е бил използван за готвене и той по-късно става известен като "черна креда".

Друг мит свързва откриването на компаса с овчар на име Магнус, забелязал докато се разхожда по планината с метални сандали, че краката му се задържали към камъните, по които ходи. Камъкът всъщност бил магнит от абсолютно естествен материал и това съответно са и първите документирани данни за него. Нарекли са този материал на името на откривателя му, а именно Магнус.

В крайна сметка било установено, че инструментът за предсказване на бъдещето, чиято история е достатъчно неясна, за да породи митове за неговото откритие, точно показва реалните посоките на света, което довело и до създаването на първите компаси. Те били конструирани върху дървена квадратна плоча, която имала нарисувани върху себе си посоките на света и съзвездията. Иглата на Компаса всъщност била с размерите и формата на лъжица за чай, направена от магнит, чиято дръжка винаги сочела юг.

Магнитната игла отмества магнитната лъжица в компаса някъде около 8 в. отново в Китай и някъде между 850 и 1050г. тя изглежда се е превърнала в навигационно устройство за корабите.

Като първи ползвател на новото навигационно устройство се смята капитан Джен Хъ (1371-1435), от провинция Юнан в Китай, който е направил седем океански плавания между 1405 и 1433.

От гледната точка на различните митове за откриването на компаса и значението му за всички документирани географски открития в мен се породи усещането за тайна, изгубена във времето, която не дава ясен отговор за момента на неговото откриване.

Интересно беше да се поинтересувам каква е историята за откриването на Пергела. Подобно на компаса, следите за откриването му водеха към древните времена, забулени в интригуващата тайна на мистерията. За разлика от компаса, няма весела история с метални сандали, а по-скоро симбиоза между мит и наука, която води своето начало от времето на Древна Гърция.

Компасът и чертожната линия са инструменти за чертане на фигури в Евклидовата геометрия. Древните гърци го използвали за учебни инструменти, като изглежда са ползвали двойно разделения пергел. Транспортният още не бил изобретен и те използвали компаса за измерване на правите ъгли. През Тъмните векове дисциплината математика в Европа изпада в състояние на латентност. В следващите векове знанията по математика на гърците достигат Индия, през 7 век се развиват в Близкия изток, за да се върнат отново в Европа през 12 век. През този период пергелът почти не променя своята форма, което личи от предполагаемите чертожни инструменти на Микеланджело от 16 век, запазени и до ден днешен.

През 1606г. Галилео Галилей публикува своята теза: „The operation of geometric and military compass“, където той разделя пергела на градуси и показва, че е способен да докаже измерването на сложна изчисления. Има мит, който

разказва, че пергелът е занесен в Япония от португалците и става по-известен с наименованието си „enki“ и „kompasu“. „Kompasu“ има своя произход от португалски „compasso“. Също така има и друг мит, който казва, че пергелът е занесен в Страната на изгряващото слънце от французин и че думата „kompasu“ произлиза от френската дума „compass“. Каквато и да е истината за откривателството и употребата този чертожен инструмент, факт е, че пергелът не изчерпва своето значение само в областта на математиката. Той се превръща в символ на Масонството по света, една от големите светлини на ложата, заедно с правия ъгъл и книгата на свещения закон и като всеки символ има неограничена гъвкавост и значение на много нива.

Така в първия етап от моето прочуване на ниво мит, установих, че смисловите прилики между компаса и пергела започват от мистиката за времето на тяхното откриване за света, тяхната употреба в навигирането и ориентирането по първите карти, водели велики мореплаватели към техните географски открития до фундаменталното значение, което те имат в научните области, в които се използват. Всъщност колкото повече задълбочавах анализа около тези два символни артефакта, толкова повече разбирах, че това, с което съм се захванал, само ще докосне периферията на проблема и че създавам градеж с продължение. Пергелът и компасът за *омоними* в английския език, но е редно преди да разсъждавам освен върху тяхното еднакво звучене да спомена, че думата омоним произлиза от гръцките думи *homos* (еднакъв) и *opota* (име), буквално "еднакви думи". Значеше ли това, че по някакъв начин пергел и компас сочат за значението на нещо общо? Не знам, но въпреки това, в мен оставаше съмнение за факта, че омонимната им прилика в английския език слага знак за символно тъждество между тези два измервателни инструмента в пластове на Занаята.

Като се върна към забулението в миналото мит за откривателя на компаса и пергела още повече се заинтригувах да извърша още по-задълбочен анализ за тяхното значение през призмата на втората функция на Масонството, а именно ритуала, защото ако спазва логиката, че ритуалът пресъздава мита, то би следвало там да намеря отговор на въпроса дали компасът и пергелът са не само звуково, но и символно свързани в един от основните езици в света и Масонството.

Като за начало компасът не присъства като задължителен реквизит в нито една ложа, в нито един масонски храм. Той не присъства дори в стаята за размисъл, в която има предмети, чието място остава завинаги там, извън храма. Това значи ли, че усилията ми да покажа доколко тази омонична прилика между компаса и пергела не е случайна за Масонството са напразни. Определено не, това още повече пробуди в мен усещане, че колкото повече изследвах този инструмент за ориентиране, толкова повече разбирах, че връзката му с една от големите светлини на всяка регулярна масонска ложа не е случайна.

Чисто като вещь компасът наистина не присъства в масонския ритуал, но като цяло той винаги е приеман като универсален символ на посоките: изток, запад, север и юг. Тези негови пространствени проекции са фундаментални за масонския Храм и Ритуал. Така и макар и да отсъства, компасът и уменията да разпознаем неговия пространствен код е дало своя принос в съграждането на Храма, което предполага хармоничен и каноничен масонски ритуал. Космическите сили, всяка от която се свързва с посоките на света, са овладени от Компаса и ние, насочени от него, всеки път съграждаме своеобразния Соломонов храм. Най-красивото строително чудо на света, построено от чираци, калфи и майстори, предполага употребата на компаса, който от своя страна се превръща в символ на възможността за съвършен градеж. Представяте ли си, как би изглеждала Ложата и ритуала без ясен ориентир за четирите посоки. Това би било театрален хаос. Но този хаос се подчинява на космически ред всеки път, когато спазим завещаното от древните братя майстори, калфи и чираци и подредим Храма, за да извършим

ритуала в ред, хармонизиран с четирите посоки на света. Всъщност не е необходимо да видим Компаса в ритуала, за да го усетим. Той присъства във всеки от поставените на точно определено място в ложата предмети, както присъства и в позиционирането на Братята в ложата, всеки от които знае в коя от посоките в Храма да застане. Подобно на пергела, който е невидим за неофана в момента на масонската клетва, компасът води винаги нашия градеж като символ на четирите посоки на света. Без този пространствен ориентир, нашият път към Светлината би бил воден като група на слепци, чиито неизбежен край е падането в бездна. Дезориентацията би била фатална дори ако погледнем думите на Албърт Пайк, където споменава, че "Някакъв некадърен работник поправя компаса и поради злонамереност или глупост го разстройва; корабът изгубва курса си, вълните поглъщат един Цезар и в световната история е написана нова глава."

Смисловите паралели между компаса и пергела сякаш предопределени от митовете за тях и мястото им в ритуала, кристализират и се преплитат в най-високата си точка по отношение на символното им значение.

За пергела и неговото значение в масонството може да се прочете, а и себеуважаващите се Братя знаят не малко. Това обаче не значи, че във всеки един масонски градеж като този е излишно да се припомни, че пергелът е предмет, наситен изключително със символни значения и алегии и е една от трите големи светлини на Ложата, заедно със Светия Закон и Правия ъгъл. Ситуирането на пергела върху Олтара на Ложата само насочва към множеството му значения за Масонството.

Обръщайки се към ритуала по посвещаване, се вижда, че Търсецият светлината първо усеща студенината и враждебността на няколко враждебни предмета: черната превръзка, която отнема част от сетивата му, примката около врата, ограничаваща свободата му да диша, и меча, който пробужда гърдите му. Тази предметна враждебност обаче има своя кулминационен момент, когато, полагайки клетва за вяроност към Ордена, към гърдите и по-точно в сърцето на Търсеция, той сам насочва един от свещените артефакти на масонството – пергела. Там, където допреди странстванията му е сочил мечът, в момента на клетвена инициация сочи пергелът.

До този момент обаче следва Търсецият да извърви трите странствания, които са в определена посока. В тези изпитания, той освен, че е сляп е и дезориентиран. Отнемайки възможността му да се ориентира, изпитващите братя отнемат от него още едно жизнено важно сетиво, което дава възможност неофанът да се отдаде не толкова на физическото, колкото на духовното странстване. Всъщност един от уроците на първа степен е да съумеем да контролираме чрез рационалния си ум ирационалните копнежи на плътта и материалното. В тези странствания остава само усещането за духовен ориентир, чието олицетворение е държащата го братска ръка, която го води. По време на инициацията неофана не получава ясен ориентир, когато спира по време на странстванията, на него му е съобщавано, че в една от точките на света, които са описани в ритуала чрез алегии и символи. Така още с превръзка на очите, той разбира, че в масонството посоките на света не са тези, които е познавал в профанския си живот. Те са посоки на духовността, а ориентир за тяхното разпознаване е масонското самоусъвършенстване.

Вече като посветен, на новоприетия Брат се разкриват само част от значенията на пергела като "инструмент за измерване и сравнение, който позволява да се оцени по-точно посоката и последствията на действията, които трябва да са винаги Братски настроени към себеподобните и в частност към нашите братя Масони."

По-късно Братът разбира, че пергелът е един от най-духовните от всички Масонски работни инструменти. На Чираците им се обяснява, че той трябва да напомня „да ограничаваме желанията си и да съдържаме страстите си в определени

граница." Казано по друг начин, това може да се възприеме като самоограничение порокът никога да не завладява Братското съзнание.

Навлизайки по-дълбоко в символите на масонството, окръжната линията на пергела вече се свързва с началото, продължителността и края на земния живот, но преди всичко е символ на продължителността на човешкия живот. Започвайки от една точка и очертавайки своята окръжност пергелът се превръща във вестител на безсмъртието на душата и вечността на Великия Архитект на Вселената.

Пергелът за масона е дотолкова само инструмент за чертане, доколкото компаса е само инструмент за ориентир. Като омонимен събрат пергела в английския език, Компасът разкрива не по-малко символични значения. Те минават през невидимата връзка, която Компасът прави, между магнитните сили, скрити в недрата на нашия свят, които, отправяйки се към Космоса, не пропускат да разкрият част от себе си в едно малко и елементарно устройство. Чудото на овладяването на стихията на магнитните сили граничи с откриването на Огъня, който Прометей дарява на хората.

Не е известно Божествено същество да е наказано за този безценен дар, но може да се приеме, че всеки път, когато Човек борави с магнитните сили докосва къс от свръхчовешкото познание. Без да се владеят силите на привличане, те както всички други биха се превърнали в опустошителни стихии. В този смисъл, Свръхестественото ги поставя в два полюса, а на човека дава възможността да ги познава, използвайки Универсален ориентир.

Погледнат през призмата на символите и семиотиката, компасът е символ на посоките на света, като познавайки ги, човек сам избира към коя от четирите да поеме.

Според книгата на Бахир на север се намира злото и от там идва Сатаната. Северът е царството на нещастieto. Разпознавайки посоките на злото, на човека е дадена безценната възможност да избере и друг път.

В контекста на казаното в книгата на пророк Иеремия е записано, че „от север ще нахлуе нещастieto върху всички жители на тая земя“ (1/14), гибел иде от север (46/20), северния вятър-опустошителен. Богът на Иеремия осъжда северните царства откъдето идва лукавството и идолопоклонничеството. Въсщност, познавайки посоките, човек опознава освен материалното, но и трансцендентното. Посоките са и символ на душевните странствания на човека.

Жан Приор в своя труд „Универсалните символи“ посочва, че четирите посоки могат да бъдат асоциирани с четирите стихии. Компасът следва да сочи и четирите основни елемента: огън, вода, вятър, земя. Правейки тази асоциация, Жан Приор пробужда в мен отново спомена за странстванията на Неофана.

Огънят е междинен елемент, защото е между материята и духа, символ на стремлението към свръхестественото. Винаги е свързан с божествени характеристики, къс от слънцето (светлина, топлина и надежда). Той предпазва от дяволи и диви зверове. Първичният огън се свързва с демиургичното сътворение и със съзидателната способност. Жан Приор доразвива теорията на Платон, че всичко под Слънцето е направено от 4 елемента: огън, въздух, вода и земя. Огънят в храма се свързва с демиургичното затова се изнася от олтара, от там идва и благословеният огън. Всеки път, когато откриваме ложата, палим огъня в определен пространствен ред, ориентир за този ред съзнаването за четирите посоки.

Старият завет е изпълнен с огнени символи. Огнена стена и огнен меч защитават земния рай.

Водата е противоположно естество, тя гаси огъня, но има същата символика като огъня - сътворение, наказание и пречистване - потоп. Умиванията с чиста вода са практикувани от всички народи като сакрално пречистване.

Земята е мислена като триетажна постройка, предполагаща наличието на план и архитект, прекрасно, трагично, свръхестествено творение, върховен образ на

мъдростта, сътворена и осъществена от чистия Разум-мечта. Земята е толкова свършена, че идва съмнението, че е създадена от висш разум.

Въздухът е едновременно символ, който може да се тълкува по субективен и обективен начин. Той съществува, но всеки го изживява по свой собствен начин. В неговото дълбоко спокойствие духът разгръща крилете на своята смелост, прониква през чувствената от него радост, събира създадените от него блага и възприема небесния порядък.

Използването на компаса активизира четирите стихии, четирите основополагащи стихии, контакт с Божественото. Подобно на пергела, той ориентира, но той и ограничава, посочвайки правдивите граници за човешкия дух. Магическото и техническото, се съчетава и в двата предмета. Открити от човек, но ползвани за разпознаване на космическите сили, пергелът и компасът съчетават физическото и астрално ниво, давайки възможност на човек да търси и намери центъра, който може би е скрит в самия него. В Йоркския Ритуал: „във всяка добре ръководена Ложа е представена една точка в окръжност; точката символизира отделния Брат; окръжността – граничната линия на неговото поведение, отвъд която той никога не трябва да минава, подведен от предразсъдъците или страстите си“.

Подобно на пергела, компасът свързва видимия с невидимия свят. Посоките могат да бъдат разпознати, пътищата, по които ни води компасът са реални и видими, но трансцедентните сили, които поместват металната стрелка остават невидими за нас. Науката обяснява това преместване на стрелката, но то изглежда твърде свършено, за да се обясни със средствата на човешкото познание. Може само да си мислим, че познаваме космическите сили, които ни водят, но да кажем, че сме ги опознали в цялост би означавало да кажем, че смисловото и философското значение на лежащия под винкела пергел върху олтара в ложата е завършено понятие. Там където науката дава своето завършено обяснение за взаимодействието между видимия и невидимия свят, е отправната точка, от която започва символизма и езотериката.

В този смисъл изказвам твърдението, че човек винаги следва своята житейска посока, пресъздадена и ограничена в Компаса на неговата съдба.

В завършек искам да цитирам думите на брат Робърт Ломас, че „като член на ложа вие цените участието си в нея. Но ако искате да развиете духовно, трябва да правите нещо повече“. Това е и мое верую и изследването на символното значение на компаса бе една интелектуална провокация към самия мен. Считам, че всеки брат следва да се подлага на подобни провокации, които са в чиста форма интелектуални предизвикателства пред интереса му към масонството и познанието за Занаята. Без такива интелектуални и духовни прежеждия, едва ли може да се достигне до най-ценното от всички проучвания за масонството, а именно себепознанието. Бих искал да пожелаая на тази хармонична ложа, така както пергелът ѝ показва границите на доброто и злото, така тя винаги да бъде водена от компаса на духовността, който да е неин ориентир към работа за благо на човечеството !!!

Аз завърших!